

LISTY
GENEALOGICKÉ A HERALDICKE
SPOLEČNOSTI V PRAZE

ACTA
GENEALOGICA AC HERALDICA

Číslo 6

Duben 1970

VALNÁ HROMADA

Dne 25. března 1970 konala se v přednáškovém sále Národního muzea v Praze první výroční valná hromada Společnosti za účasti 58 členů. Jednání bylo zahájeno v 17 hodin předsedou Drem Vlad. J. Sedláčkem. Po uvítání přítomných a po jednomyslném zvolení volební komise ve složení Josef Bada, Jaroslav Smrkovský a Jan Wagner byl schválen, rovněž jednomyslně, zápis loňské ustavující valné hromady. Poté přednesl předseda Společnosti zprávu o činnosti správního výboru v uplynulém správním období.

Uplynulý první rok činnosti GHSP byl zcela ve znamení budování takové organizace, která by měla dostatečnou společenskou váhu a dostatečnou finanční základnu. Zvláště na tuto finanční základnu třeba klást velký důraz, neboť bez ní by bylo rozvinutí větší činnosti nemožné. GHSP měla sice už v den své ustavující valné hromady 104 členů, avšak z jejich příspěvků bylo čerpáno již před oficiálním zahájením činnosti. Protože pak poměrně pomalý růst počtu členů nedával Společnosti dostatečnou možnost vydat za rok 1969 čtyři čísla GH Listů, bylo nutné uspořádat na podzim 1969 velkou náborovou akci především v řadách archivů a muzeí, která skutečně také splnila svůj účel a zajistila nejen vydání čtvrtého čísla, ale také čísla pátého.

Podstatným přínosem byl také pohovor, který měla redaktorka Žilvěna Štemberová s předsedou Společnosti a který vyšel ve Svobodném slově dne 4. ledna 1970 v rubrice „7 otázek“. Tento rozhovor měl pro Společnost zvláštní význam, protože před tím dne 7. listopadu minulého roku vyšel výlučně v brněnském vydání Lidové demokracie článek o heraldických a rodopisných časopisech nyní v ČSR vycházejících z pera Jana Skutíla. Byl to článek skutečně velmi dobře napsaný, autor prokázal v něm skutečnou zasvěcenost do probírané látky a velkou informovanost, ale vůbec neuvedl GH - Listy naší Společnosti. Nápravu tu zjednal právě onen článek paní Štemberové, který vyšel i v moravském vydání a měl na Moravě ohlas, který se projevil v přihláškách za členy z řad Moravanů. Kromě toho vynesl ovšem Společnosti i množství přihlášek z Čech.

Velkým propagačním přínosem zůstává pro naši Společnost relace Domino, kterou vysílá Československý rozhlas Erno na vlně Československo vždy v sobotu v 17 hodin s reprisou následující týden v úterý v 9 hodin a kterou připravuje redaktorka Alena Tučková. V této relaci byly již loňského roku uskutečněny genealogické pohovory s členy Společnosti G. Maršálkovou a Jar. Prusíkem, jak bylo o tom referováno ve 2. a 4. čísle GH - Listů. Nyní je od nového roku v této relaci jednou za měsíc okénko „Rady rodopiscům“, které je připravováno ve spolupráci s naší Společností a obsahuje pohovor o práci na některém rodě a k tomu odborný výklad na téma. na něž se v první části narazilo.

Výsledkem snahy o rozšíření členské základny je to, že má nyní GHSP už více než trojnásobek členů oproti stavu před rokem. Žel, už po prvním roce činnosti musí Společnost také želeť odchodu na věčnost dvou svých členů. Již za týden po ustavující valné hromadě zemřel v Praze Inž. Frant. Číp, který zpracovával vlastní rod. Pocházel z učitelské rodiny, jeho otec byl předním vlastivědným pracovníkem na Novopacku. V únoru 1970 zemřel pak PhDr. Josef Petřtyl, odborný pracovník Krajského pedagogického ústavu v Hradci Králové, bytem v Chrudimi. /Přítomní uctili jejich památku povstáním/.

Ve snaze pomoci členům Společnosti byla také navázána jednání s některými úřady. Státní archiv v Praze byl požádán, aby zvýšil počet návštěvních dnů v týdnu a také aby prodloužil dobu určenou pro badatele. I když Státní archiv v Praze při nejlepší vůli nemohl vyhovět žádosti Společnosti z důvodů bezpečnosti a nedostatku pracovníků ve větším rozsahu, přece alespoň ohlásil pro letní období od května do srpna prodloužení čtvrtletních služeb do 19,00 hodin. Zatím bezvýsledné zůstalo však jednání se Státní archivní správou, která trvá na vybírání poplatku 5,- Kčs za nahlédnutí do matrik za jednu knihu a jeden i započatý den.

O díleční činnosti správního výboru GHSP budou zprávy v 8. čísle.

Po zprávě předsedy Společnosti následovala zpráva pokladníka, která byla již otištěna v 5. čísle GH - Listů a naposled zpráva revisorů účtů, kteří se neomezili jen na kontrolu účetnictví, ale také udělali kontrolu placení příspěvků a jiné činnosti, takže mohli doporučit přítomným, aby udělili odstupujícímu výboru absolutorium.

Po schválení absolutoria bylo přikročeno k volbě předsedy, dvou místopředsedů, čtrnácti členů správního výboru, dvou náhradníků správního výboru a tří revisorů. Navržená kandidátka byla schválena většinou 53 hlasů, pět přítomných se zdrželo hlasování. Předsedou Společnosti byl opětovně zvolen Dr. Vlad. J. Sedlák.

Posledními body jednání bylo jednání o výši zápisného a členského příspěvku pro rok 1970, které byly jednomyslně schváleny v loňské výši 5.- a 36.- Kčs, a dotaz po návrzích na změnu stanov, avšak tyto návrhy nebyly přítomnými členy podány.

V závěru schůze hovořil předseda Společnosti o plánu činnosti pro správní rok 1970, v němž hlavními body jsou vydání nejméně šesti sešitů GH - Listů a uspořádání autobusových zájezdů.

Diskusí se členy o problémech Společnosti byla první výroční valná hromada v 19 hodin skončena.

Vilém Saitl

K ZAHÁJENÉMU VYDÁNÍ SOUPISU PŘÍJMENÍ (RODNÝCH JMEN).

Nejbsáhlejší soupis rodných jmen nacházíme v Berní rule z roku 1654 a v soupisu poddaných a svobodných osob dle náboženství z roku 1651. Oba soupisy jsou však neúplné, nedostačující. V berní rule jsou uváděny jen osoby, mající nějakou nemovitost, takže asi polovina rodných jmen v každé obci /podruží, šlechdinnové atd./ scházejí. Tato jména možno doplniti jen z matrik, a to jen v tom případě, byly-li matriky v té době ve farnosti vedeny a také se zachovaly. Ruly některých krajů byly vydány tiskem, ostatní nutno studovat dle originalu v Státním ústředním archívu v Praze.

Rozkaz k sepsání poddaných i svobodných osob dle náboženství (v němž pro dobro rodopisců je udán i věk všech osob, takže možno sledovat rod i před rokem 1600) - byl tehdy po 14 dnech odvolán, takže některé vrchnosti soupis provedly, jiné nikoliv. Většina záznamů však schází.

Z velkého počtu z emských desek lze též získat rodná jména, zvláště když se panství dělilo mezi několik dědiců. V takovém zápisu bývají uváděny i osoby, které ku kterému dílu náležely. Datově lze získati prameny až do r. 1540.

Po třicetileté válce zůstalo mnoho sirotků a vdov. Vždyť počet obyvatelstva v Čechách klesl na polovinu - válkou, epidemiemi, morem i hladem. Sirotků se ujala vrchnost a zaměstnávala je na svých statcích. Neznali ani svá rodná jména a vrchnost je uvádí jen křestními jmény - Káča, husopaska, Nána děvka, Vojtěch hříbek. I osoby dospělé jsou často jmenovány svým zaměstnáním - Václav mlynář, Kryštof z nové hospody. Jaké asi rodné jméno přijali pro budoucnost ?? Berní rula uvádí velmi často rodné jméno shodné se zaměstnáním.

K sledování rodokmenu nebo založení rodinných kronik nám slouží /mimo jmenovaných berních rul a soupisů dle víry/ matriky a pozemkové knihy. Na některých panstvích jsou matriky starší než pozemkové knihy, jinde naopak. Soupis všech pozemkových knih v Čechách je uložen v Státním ústředním archívu v Praze ještě z doby, kdy zde bylo soustředěno na 45.000 pozemkových knih z celých Čech. Po krajském uspořádání byly knihy rozděleny do krajů a zřízeny krajské Státní archívy, kde jsou stejným způsobem uloženy i matriky.

Nejstarší matriky pocházejí asi z let 1560. Dle statistiky z roku 1886 bylo v Čechách 22 matrik pocházejících z doby před r. 1563, 1200 před r. 1650, přes 3000 před r. 1700 a asi 2100 matrik před r. 1748. Přibližně /do r. 1885/ bylo v Čechách 6.322 matrik.

ABECEDNÍ REJSTŘÍK JMEN badatelských objektů z 1. - 4. čísla GH - Listů

Odkazy jsou značeny: stránka / číslo sešitu

Amerlingové	11/4	Funkner Frant. Karel	8/2
d'Ardennes	14/2	Gierschig Josef	12/2
d'Arlon	14/2	Giskra Carl	5/2
d'Avesnes Beatrice	15/2	Gönttnerové, rod	7-13/2,31/2,19/3
Bacon z Mildenhalle	25/2	Görlachová Magdalena	11/2
Balroe	29/2	Grünert Josef	11/2
de Bar, rod	14,15/2	Gundermann	19/3
Barnewahl	29/2	Hainant /Hennegau/	14/2
de Balroe, Smith	28/2	Hála	15/4
Benda	15/4	Harrach	28/2
Beran	11/3	de Hell	29/2
Bernadotte, generál	13/4	Heney Thomas	28,29/2
de Bidgau	14/2	Hennegau	14/2
Bílský z Kaříšova Jan Blahoslav	11/3	Hildebrandt	5/2
Biragre	29/2	Hill	29/2
Blahna	15/4	Hitsch Jan Josef a Monika	11/2
Bobek	3/4	Hloucal	25/2
Bohutínský	25/2	Hlogan	29/2
Bojer	10/2	Horák Vondra	9/3
Bonet	29/2	Hošta, rod	26/2
de Boyne	29/2	Hrazští	13/4
Brabantský, Jan a Markéta	15/2	Hrobčický z Hrobčic, Jan Joachim	8/3
Brady	29/2	Hron, rod	26/2
de Brahe, Georg a Tycho	6/1	Hylan	25/2
Brandt Jan	8/2	z Hyršova Třešticí	11/4
Brožík, malíř	11/4	Charvát	15/4
Bukovský z Hustiřan Tadeáš	8,10,12/2	Chroust	25/2
de Burgo	29/2	Chyba	25/2
Busby Matt	29/2	z Jamolice, Kryštof	5/4
Clancy	29/2	Janda	25/2
Conorus	29/2	z Jenštejna	13/4
Cullinan	29/2	Ježek	25/2
Cyprín	15/4	Jírů	4/4
Cžarda Adalberta Magdalena	11/2	Jirů Vincens	5/2
Čejka Tyburcí z Olbramovic	6/1	Juřík	13/3
Černý	31/2	Kameníci renesanč.	13/4
Čičatka	25/2	Kaplanův Matěj	9/3
Čmuchar Jan	5/4	z Kaříšova, Jan Blahoslav Bílský	11/3
Dejda Barton, Josef a Zuzana	5/4	Kasejovičti židé	3/4
Diagnosy umrtní	5-7/3	Kearny	29/2
Didack Ludvík Fr. a Marie Barbora	13/2,19/3	Keogh	29/2
Dolenský	12/2	Keyli	29/2
Dourbes	15/2	de Kleinmühl, baron Schertzer	8/3
Drda	25/2	Klika	15/4
Drmolusk Lacina a Tomáš	9-13/3	Klobása František a Marianna	10,11/2,13/4
Duchon	15/4	Kolář	9/3,15/4
Dunlevy	29/2	Kolda	31/2
de Durbuy	14/2	Kollovrat - Liebstejnský	8,10/2
Dvořák	31/2	Koperník	6/1
Dušek	15/4	Kott	15/4
z Elsnic, rod	6/1,27/2,13/4	Krákora	31/2
Fait	15/4	Kramář	13/4
Flandre	14/2	Krásnohorská Eliška	22/2
Frantz Emma a Hentrietta	13/4	Kraus Václav Jan	8/3
Frejkové z Outěchovic	11/4	Krejčí-ové, rod	4-6/4
Führing Josef	12,13/2	Krejčí Procházka	5,6/4
		Krušina Jakub	9/3

Kubiček Jiří	12/3	o Casidy	29/2
Kubičků Jan a Jiřík	9/3	o Devlin	29/2
Kunhuta Lotrinská	14/2	o Donell	29/2
Kurenc	3/4	o Donoghue	29/2
Lábek Ladislav	11/4	o Duigenan	29/2
Lacinové, rod	9-12/3	d Oelsnitz /viz Elsnic/	
Lacinů Havel	9/3	O Flannagan	29/2
de Laroche	14/2	O Hehir	29/2
Ledecký Jan a Kateřina	6/4	Ochranové	9-12/3
Lederer	31/2	O Lynch	29/2
Lee	29/2	Omátal	13/3
Lernet Norbert Václav a Marie Anna		Omátalů Vítok	13/3
	13/2,19/3	O'Neill	29/2
Lichtner Tadeáš a Františka	11/2	Opluštěl	13/3
de Limburg Walérán	14,15/2	o Quin	29/2
Linich	29/2	O'Reilly	29/2
Liška	31/2	Osborne	29/2
Loudon, vojevůdce	13/4	o Scharidan	29/2
Lucemburkové, rod	14,15/2	z Outěchovic, Frejkové	11/4
Lunich	29/2	Palivec	25/2
Luxembourgové, rod	14,15/2	de Palma	8/3
Luxemburg - Ligny-ové	15/2	Pánkú - Procházkové, rod	5/4
Luxemburg - Limburg-ové	14,15/2	Parlan	29/2
Luxemburg - Manner-ové	14,15/2	Pauliček Josef	8/3
Lützelburg	14/2	Pavlů	4/4
Mac Mahon	29/2	Pečený	15/4
Mac Neven, O Kelly ab Aughrim	William	Pekárek	25/2
	28,29/2	Pelzel Františka a Marie, von	13/4
Mac Nemara	29/2	Perner	11/4
Magrath	29/2	Peták	25/2
Maguire	29/2	Petýrek	15/4
Malíři renesanční	13/4	Piaristi	8/3
Malý	15/4	Pinkas, pacholek	6/1
Markenreiter Frant.	8/2	Pintíř	25/2
Markvartici	13/4	Pitha Frant.	5/2
Maršálek	12/3	Potměšil Tomáš	13/3
Masaryk	31/2	Prausová Marianna	10/2
Matausček	31/2	Procházkové, rod	4-6/4
Matoušů	4/4	Procházka - Krejčí-ové, rod	5-6/4
Matthews Stanley	29/2	Procházka - Pánkú-ové, rod	5/4
Mayerhofer	11/2	Procházka - Vejvodové, rod	5/4
Melún Havel	13/3	Prokopů	4/4
Middleton	29/2	Propastný Jan, mlynář	4/4
Mika	15/4	Prusíkové, rod	22,23/2,14/4
Milec	15/4	Pucherna	15/4
Míry a váhy	14-17/3	Purkyně -ové	4,5/2
Monckay	29/2	Radenická Alžběta	5/4
Mora	15/4	z Radenína	13/4
Mrvík	25/2	Rádl Alois a Ignác	12/2
Mulleďy	29/2	Ramsay Alf	29/2
Müller Frant. Josef	8/3	Rieger Fr. L.	5/2
Myer, z Norfolků	25/2	Rob	15/4
Myslivec Jiří a Kateřina	5/4	Rokytanský Karel	5/2
de Namur Gotfrid a Jindřich	14,15/2	z Rožmberka, Petr Vok	6/1
Navrátil	4/4	Rudtloff Václav	10/2
Nedomanský Bartol. Rudolf	13/3	Russel	29/2
Nekolmý	15/4	Ryan	29/2
Nevin	29/2	Ryba Jakub Jan	12/4
de Nicolletti Ferd.	10,11,13/2	Ryba Staněk a sirotci	10-12/3
z Norfolků, Myer	25/2	Řánek	15/4
O Byrne	29/2	Říha	15/4

Sabina	3/4	Vyletal	15/4
Sedlák -ové, rod	9-12/3	z Waldsteina	4/4
Sekerka	3/1	Wehner	31/2
Sendivoj	24/1	Zpěvák	15/4
Shiell	29/2	de Zutphen, Ermengarde	14/2
Schertzer von Kleinmühl Apolónie, Jan a Josef	11/2, 8/3	Zykmund	11/4
Schiell	29/2		
Schiebl	3/4		
Schmidl / Schmidke/ Jan Josef	8/3	Znaky:	
Schönauer	3/4	Bánská Bystrice	15/4
Schwarzenberg	8/2	Bardějov	15/4
Skuhrovec	25/2	Bechyně	15/4
Smiřický Zikmund	4/4	Bonaparte	13/4
Smith	29/2	Bratislava	15/4
Smolík Mikuláš a Anna	6/4	Brno	15/4
Sobotkové	15/4	Budějovice Č.	13, 15/4
Spichal Jan	9/3	Clary	13/4
Staněk	10/3	Čakovice	12/4
Stavitelé renesanč.	13/4	Čeřov	18/3
Stočas	15/4	Davle	12/4
Stupka	9/3	Holín	18/3
Svojtka	25/2	Hradec Jindř.	15/4
Synek	15/4	Hradec Král.	15/4
Šedivý	15/4	Hranice	15/4
Šefrna	15/4	Indie	13/3
Šercl	3/4	Jílové	24/2, 12/4
Ševčík	31/2	Kahl / město	11/4
Škoda Frant. a Josef	5/2	Kbelnice	18/3
Šlechta Sedmihorský Ant.	5/2	Kežmarok	15/4
Šmejkal Václav	5/4	Košice	15/4
Šmejral Matěj	9/3	Krásná Hora	24/2
Šolle	15/4	Krnov	15/4
Štětka Jakub	9/3	Kyjev	11/4
Švejda a Švejda-Procházka	6/4	Litoměřice	15/4
Tenings	29/2	Mančtín	15/4
Thun Lev	5/2	Mělník	24/2
Timcone	29/2	Modřany	24/2
Tino, rod	12/2	Mydlářů a svíčkářů pražs.	2, 3/3
Tomáš	12/3	Neratovice	24/2, 13/4
Tomášek	13/3	Ostrava	15/4
Tovačovský Jiřík	9/3	papežský	13/4
Trauttmansdorf Fr. Václ.	8/2	Plzeň	15/4
Travěnc	26/2	Praha	15/4
Trench	29/2	Roztoky	12, 13/4
z Trevíru Aigérie a Sigfrid	14/2	slovenský	25/2
Trojan	15/4	Sojombo MLR	11/4
Třeštici z Hyršova	11/4	státní	13, 15/4
Tyburcí Čejka z Olbramovic	6/1	Šermířů pražských	6/4
Tycho de Brahe	6/1	Štěchovice	12/4
Václav, ratajský purkrabí	5/4	Tomášek	25/2
Valášek Matěj	13/3	Ústí / L.	15/4
Valčíkuv Barton	9/3	Valdice	18/3
Vanata	31/2	Zbraslav	12/4
Vávra	3/4	Zebín	18/3
Vejvodové, rod	5/4		
Vlachová Marie Anna	8, 10/2		
Vlkánský Lukáš a Kateřina	5/4		
Volf	15/4		
Vondál	12/3		
Vršecký	25/2		

Oldřiška Jandová PŘÍSPĚVEK KE GENEALOGII GRYLLOVŮ Z GRYLLOVA a MARTINOVSKÝCH neb MARTINIDESŮ Z GRYLLOVA.

Rodina Gryllů byla původně usazená v Rakovnicích. Je známo, že její příslušníci vynikli svým, na tehdejší dobu značně pokrokovým smýšlením i chováním a zasloužili se o politický i kulturní rozvoj rodného města. Jan starší Cvrček z Gryllova i jeho synové Jan, Pavel a Matyáš se proslavili svými řečnickými projevy i básnickými a vědeckými pracemi tak, že byli řazeni mezi nejlepší a nejvzdělanější muže své doby v Čechách. Tento humanistický duch se přenesl pak i na další generace, žijící ještě v 17. a 18. století.

Jan st. CVRČEK z GRYLLOVA se narodil v Rakovnicích r. 1526 z otce Ondřeje Másla a matky Anny. Zápisy v gruntovní knize města Rakovníka z r. 1550 zaznamenaly, že Jan Cvrček koupil od Ondřeje, otce svého, část dvora při domě jeho, Ondřeje, ležícího (1) a že r. 1551 koupil od Vondry Másla, otce svého, stodolu na předměstí koželužském (2)

Jan byl pečlivě vychován svou babičkou Annou Máslovou, podruhé provdanou za Štěpána Cvrčka, dlouholetého konšela a člena střeleckého bratrstva, založeného r. 1515. Po tomto nevlastním dědovi přijal Jan jméno CVRČEK. Také majetek, který Štěpán před smrtí r. 1543 byl odkázal své manželce Anně (3), přešel po její smrti do jeho vlastnictví.

Studoval v Praze i v cizině; v Itálii pobyl čtyři roky v letech 1546-1550. R. 1550 byl v Praze jmenován Místrem a usadil se v Rakovnicích. Svému městu sloužil oddané a prokázal mu mnohé služby. R. 1562 byl jmenován rychtářem, v letech 1587, 1590, 1591 a 1593 byl primátorem a předním obecním starším. Byl obhájcem městských práv, zvláště pak práv svého rodiště. Proto byl také pověřen nesnadným úkolem jednat s císařským dvorem, jakožto majitelem Křivoklátu, který si přisvojoval vrchnostenská práva nad rakovnickými občany, a když tito se nechtěli podrobit, všelijak je trápil a pronásledoval.

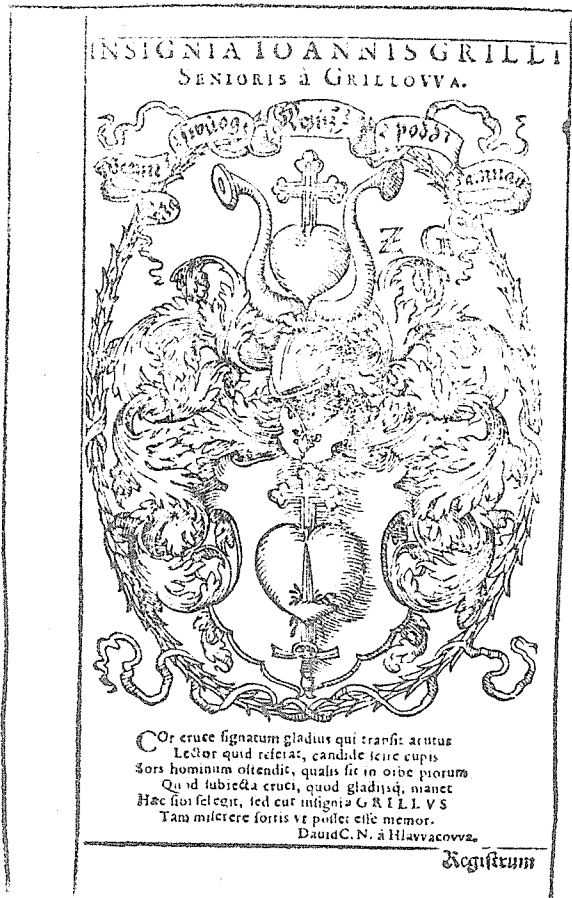
R. 1567 Jan Cvrček, Jiří Šmíd a Jan Rejček "jakožto měšťané nejváženější" byli vysláni k císaři Maxmiliánovi k obhájení práv a svobod Rakovníka. Při tomto poselství bylo dočleno potvrzení městských privilegií (4). Při dalším poselství r. 1571 hájil Jan Cvrček zájmy města před císařem Maxmiliánem II. tak vynikajícím způsobem, že učinil na dvoře mohutný dojem, a ještě téhož roku /17.X.1571/ ho císař obdařil erbem a přídomkem z Gryllova. (5)

Erb Gryllů bývá popisován následovně: V zlatém štítu červené srdce s červeným křížem na jeho vrchu, ze spodu protknuté obnaženým mečem naspodu štítu postaveným; nad štítem kolčí helm se spuštěnými příkryvadly, s obou stran žluté i červené barvy a s točnicí týchž barev, na níž je mezi dvěma odvrácenými a rovně zakončenými buvolími rohy, z nichž u levého spodní a pravého hornější část je žlutá, u předního pravého spodní a zadního levého vrchní část červená, samo červené srdce s křížem. (6)

V letech 1577, 1579, 1583 a 1587 vyslala obec Jana Grylla hájit její zájmy u císaře Rudolfa II., jenž posléze r. 1588 udělil Rakovníku majestát, prohlášením jej svobodným městem. R. 1590 řečnil Gryll na velkém shromáždění českých učenců na vysokých školách pražských za všeobecného obdivu. R. 1593 působil na sněmu. Byl v důvěrném spojení s většinou současných veličin a zasloužil se i jako horlivý přítel studující mládeže, zvláště mladých básníků, kteří ho pak při rozličných příležitostech velebili svými básněmi.

Jan Gryll st. sám byl literárně činný a zapsal se do dějin české literatury kromě několika duchovními písněmi ze jména svými spisy vesměs náboženského obsahu na starozákonní a novozákonní náměty. Z těchto po česku psaných spisů mají pro tuto črtu obzvláštní význam dvě knihy, obě vytištěné na Starém městě pražském u Jiříka Nygrina, a to proto, že obě obsahují týž portrét autora a totéž vyobrazení jeho erbu v provedení dřevorezce /viz vyobrazení/. Prvou z těchto knih jsou "Patriarchuov svatých čtyř životy,

"Vezmi svůj kříž a poč' za mnou."

Srdce, jež křížem značeno, naostřený meč, jenž vtknut,
čtenáři, co to as, upřímně věděti chceš?
Úděl lidí ukazuje, v světě jaký že je zbožných,
kříži co podřazeno, meči co zůstává.
Tato si znamení Gryll vyvolil do znaku svého,
tak dobře údělu béd by mohl pamětliv být.

překlad

(David Krinit Nepomucký z Hlaváčova)

Abrhama, Izáka, Jákoba, Jozefa ... Při tom vypsáno o hrozném a žalostném měst Sodomských se vši tú krajinou propadnutí" z roku 1587 (7) a druhou jsou "Acta anebo Skutkové Krysta Pána a jeho kázání podlé vypsání všech čtyř evangelistův ... vydané a sepsané" z roku 1595 (8). Gryllova podobizna je také v rakovnickém kancionálu, jež Gryll sepsal a jenž také zdá se prozrazovat Gryllovy sympatie s Jednotou bratrskou, ač navenek vystupoval jako novotrakvista. (9) Kdo pak by chtěl poznat vedle osobního portrétu Gryllova i jeho portrét vnitřní, může sáhnout po knize Zikmunda Wintra, i když mnohé z jeho vyprávění je už překonáno novým bádáním (10).

Manželka Jana st. Grylla z Gryllova se jmenovala Anna. R.1592 pozvala k sobě do domu pány radní, poněvadž sama se nemohla pro nedostatek zdraví před ně dostavit, aby jim sdělila, že statek svůj, který na ten čas má po rodičích a přátelích, dává panu Janovi staršímu Cvrčkovi manželu svému. (11) ... Paní Anna se však ještě natolik uzdravila, že mohla r.1597 se svým manželem okázale oslavit zlatou svatbu. Jan zemřel krátce nato 7./VII.1597 a jeho manželka ho do týdne v smrti následovala, jak sděluje zápis v rakovnické gruntovní knize (12):

"Podělení statku pozůstalého po dobré paměti panu Janovi staršímu Cvrčkovi z Gryllova r. 1597.

Jakož jest Jan starší Cvrček z Gryllova, někdy měštinín města tohoto, o statku svém movitém i nemovitém za zdravého života svého kšaft učiniv, svou vlastní rukou sepsal a v něm, co by komu, jak Anně, manželce jeho, tak synům a dcerám jejich, panu Mistru Matyášovi z Gryllova, měštinínu a písaři radnímu města Žatce, panu Mistru Janovi též z Gryllova, měštinínu města tohoto, Saloměně Kašpara Pocha a Johanně pana Václava Obrmana, měšťanův města tohoto manželkám, i jiným příbuzným z téhož statku postoupeno a vydáno býti mělo, nařídil.

Poněvadž jest Anna, po témž Janovi starším Cvrčkovi pozůstalá vdova v týdní po něm (o dílu statku sobě odkázaném žádného pořízení neučinivši) též prostředkem smrti časné z tohoto světa vykročila, aby mezi jmenovanými bratřími a sestrami o odkázání pana otce jejich a o díl paní matky nekšaftovaný nějaký odporové nevznikly (poněvadž se tu o dědictví vlastních bratří a sester po rodičích jich milých pozůstalého dotýkalo a jim to všechno vlastně náleželo), zkrze slovatně pány Adama Helma z Chmelic, cís. rychtáře a pana Jana Elysea z Kralic, měštiníny města Žatce, všecka jsou dobrovolně porovnali".

Jan st. Gryll z Gryllova byl pohřben se svou manželkou Annou do gryllovské hrobky v děkanském chrámu sv. Bartoloměje v Rakovnici. Odpočívá zde také jejich syn PAVEL, který zemřel v Rakovnici dvaadvacetiletý v náručí svých rodičů (+16./I. 1573). Byl bakalářem filosofie a správcem školy rokcanské. Několik básní, které po sobě zanechal, svědčí o jeho básnickém nadání. (13)

Ostatním synům Gryllovým dostalo se rovněž pečlivého vzdělání. JAN ml. z GRYLLOVA stal se r.1591 bakalářem, potom školním správcem u sv. Mikuláše na Menším městě pražském. Byv povýšen na Mistra r.1593, stal se rektorem na škole žatecké. Po dvou letech se však vrátil do Rakovníka a sloužil obci po vzoru svého otce. Zemřel již r.1599 a byl pohřben rovněž do gryllovské hrobky. Také on napsal několik latinských básní. (14) Byl ženat asi od r.1596 s Ludmilou, vdovou po Šimonu Rejčkovi, rakovnickém měšťanu a spolujaviteli Trávníckého mlýna. R.1594 Šimon Rejček kšaftoval v ten smysl, že "všechen svůj majetek, jak ho po dobré paměti panu Rejčkovi, otcí svém vlastním, též po Johanně Rejčkové, matce své zdědil, vzdává, avšak teprve po smrti své, pro nic, Ludmile manželce, Matěji synu i jiným dítkám, pokudžby Pán Bůh jim jich společně dáti ráčil, na na společné mezi nimi rozdělení". (15)

R.1597 vystupuje Mistr Jan ml. z Gryllova již jménem své manželky Ludmily, dřívě manželky Šimona Rejčka a jejího syna. (16)

Po časné smrti Mistra Jana provdala se vdova Ludmila potřetí, a to za rakovnického měšťana, cís. fiškála (17) a adjunkta cís. rychtáře (18) Augustina Malinovského z Hlaváčova. Přídomek z Hlaváčova obdržel Augustinův děd Jan starší Malinovský r.1562 společ-

ně s Davidem Krinitem Nepomuckým a Mistrem Prokopem Lupáčem. (19) Vývodem Malinovských zabýval se též J. V. Šmejkal v knize "Kavárna U nádraží", avšak s jistými odchylkami oproti rakovnickému historikovi Fr. Levému. Šmejkal považuje za Augustinova otce Jana ml. Malinovského, který byl ženat v Berouně a předemřel tam svého otce Jana st. († 9./II. 1591). Šmejkal vyvádí rodokmen Malinovských ještě o 2 generace nazpět. Podle něho otcem Jana st. byl Jiří Malinovský († 1540). Dalším předkem byl Jan Malinovský z Malinova u Rakovníka, usazený od r. 1480 v Rakovníce, radní od r. 1491 - r. 1516. Ženat byl s Margaretou (tabulka 2 ve výše uvedené knize). Augustin Malinovský zemřel r. 1625, zanechávajíc syna Jana mladšího, který dosáhnuv r. 1611 na pražské universitě hodnosti bakaláře, studoval dále v Altortě u Norimberka a po návratu do mu pojal r. 1618 za manželku Zuzanu, dceru po Bílé hoře popraveného žateckého primátora Maxmiliána Hošťálka z Javořice. Jan sám bojoval r. 1620 ve stavovském vojsku. Zemřel r. 1655.

Jan ml. z Gryllova zemřel bez potomstva, jak vyplývá ze zápisu o podělení jeho statku, který zde částečně uvádí vzhledem k tomu, že je zajímavý a objasňuje dále rodové a příbuzenské svazky (20).

Léta Páně šestnáctistého v pondělí po Památce sv. Jakuba Apoštola Páně (31. červenec) stalo se podělení statku po dobré paměti panu Mistru Janovi z Gryllova pozůstalého mezi nápadníky téhož statku. Salomenou Pochovou, Johannou pana Václava Obrmana manželkou a Ludmilou Augustina Malinovského z Hlaváčova manželkou. Pozůstalost byla rozdělena na tři díly, z nichž obě sestry a bývalá manželka ujal každý po jednom díle. Zavázaly se však ze svých dílů odvésti jistou sumu 400 kop míš. panu Mistrovi Matyášovi z Gryllova, měšťtěnínu města Žatce a sirotkům Provazníkovým 534 kop míš. 30 gr. Sirotky Provazníkovými jsou tu míněny děti paní Salomeny Pochové z prvního manželství s Kryštofem Provazníkem.

MATYÁŠ GRYLL z GRYLLOVA, nar. r. 1551, studoval nejprve doma pod vedením svého otce a rakovnického humanisty Davida Krinita z Hlaváčova; v dalším studiu pokračoval na pražské universitě, kde se stal r. 1570 bakalářem. Následující dvě léta studoval zde ještě matematiku a také v tomto oboru vynikl. Nějakou dobu byl právem školy ve Slaném a potom půl roku od října 1574 v Lounech. Roku 1576 byl správcem školy v Táboře, a zdá se, že mu tamnější pobyt přinesl hlubší citové zážitky. Alespoň purkmistru a radě města Hradiště hory Tábor je věnován jeho spis "O kometách, kdy a kterejch let jsou se ukazovaly a jaké účinky a proměny v světě s sebou přinášely", který vyšel r. 1578 z tiskárny Jiříka Jákoba Dačického v Starém městě pražském. V témž roce 1576 byl povýšen na Mistra svobodných umění a o rok později byl přijat do koleje Karlovy v Praze, na níž byl r. 1578 - 1579 proboštem. V letech 1579 - 1581 studoval v Ženevě a v Basileji teologii, načež se vrátil do Prahy, kde byl ještě téhož roku zvolen děkanem filosofické fakulty. Po roce však opustil vysoké učení, zvoliv výnosnější dráhu právníckou, a stal se radním písařem v Žatci; Zde nabytí takové vážnosti, že byl r. 1597 vyslán na sněm jako zástupce městského stavu a byl zvolen do komise ku porovnání městských práv se zřízením zemským. Jako horlivý humanista pilně se stýkal se svými přáteli a psal česky i latinsky. Do šlechtického stavu byl povýšen 7./I. 1598. (21) Po stránce náboženské byl členem Jednoty bratrské a v počátcích svého žateckého pobytu trpce nesl, že tu nebylo bratrského kněze, dokud nebyl v této záležitosti upokojen od starších bratří. Od r. 1583 byl ženat s ANNOU, vdovou po Jakobovi Škrábovi, mistru svob. umění a rektoru žatecké školy, rodem z Klatov (+ 1582). (22)

Zemřel v Žatci dne 2. září 1611. (23) Jeho práce básnické, literární a vědecké jsou popsány v Jirečkové Rukověti a v Knihopise (č. 2792): . . . . (str. 8). Rod Jana st. z Gryllova žil potom dále již jenom potomky jeho dvou dcer, SALOMENY a JOHANNY.

Jak již bylo dříve řečeno, JOHANNNA Gryllová se provdala za rakovnického bakaláře VÁCLAVA OBRMANA MEZIŘÍČSKÉHO. Přišel do Rakovníka r. 1586. Od Jana st. Cvrčka z Gryllova koupil r. 1594 3 kusy dědin a chalupu se stodolou. (24) R. 1595 byl

městským rychtářem.(25) R.1605 byli již oba manželé mrtví, neboť téhož roku Salomena Pochová, sestra a švagrová,koupila od Havla Toužila a Karla Ronšperského, poručníků pozustalých sirotku po Václavovi Obrmanovi z Louštýně, jednu dědinu.(26)

Václavuv syn JAN OBRMAN z LOUŠTÝNĚ se usadil v Žateci a r.1611 je uváděn mezi žateckými novoměstskými německého původu (?), přijatými v l.1601-1620.(27) Bojoval ve stavovském vojsku bez vědomí své katolické manželky Doroty(28) spolu s Janem ml. Malinovským z Hlaváčova, zetěm žateckého primátora a jednoho z 30 direktorů, popraveného Maximiliána Hošťálka. Sledovat dále tento rod není úkolem této práce(29).

SALOMÉNA, druhá dcera Jana st. Grylla se provdala nejprve za rakovnického měšťana KRYŠTOFA PROVAZNÍKA. R.1574 Kryštof Provazník koupil chalupu Provazníkovskou od poručníku sirotků po Frydrychovi Provazníkovi (31). Tato chalupa ležela při bráně Lubenské a vedle domu Mikuláše Votrubky. R.1585 Kryštof už nežil a Saloména byla znovu provdána za provaznického mistra KAŠPARA POCHA. Dovídáme se to ze zápisu, podle něhož Saloména, Kašpara Pocha provazníka manželka, stojíc osobně u soudu přiznala, že z lásky manželské zapisuje a odevzdává dotčenému Kašparovi Pochovi, manželovi svému, chalupu svou, ležící na předměstí Lubenském při řečišti a hrázi rybníčka obecního; též jednu dědinu, avšak s tou výminkou, jestliže by téhož manžela svého životním přečkala, tehdy pak aby ta chalupa i dědina zase na ni, Saloménu, připadla plným právem.(32)

Další zápis z téhož roku říká, že Mateš Uzdař koupil chalupu od někdy Kryštofa Provazníka, ležící v ulici Lubenské při zdech městských a podle domu někdy Matyáše Olšanského a tu jest zoupna zaplatil; kteroužto chalupu Jan Cvrček z Gryllova, otcovský poručník sirotku po též Kryštofovi pozustalých s Saloménu, dcerou svou a matkou týchž sirotků, jsou odevzdali k dědičkému držení a užívání. Actum v pondělí po sv. Prantišku (7. X.) léta osmdesátého pátého.(33)

Saloména Pochová byla r. 1601 již podruhé vdovou. Není známo, zda v druhém manželství měla nějaké děti. Vždy se mluví jen o SIROTCÍCH PROVAZNÍKOVSKÝCH, kteří pocházeli od jejího prvního muže KRYŠTOFA PROVAZNÍKA. Bezpečně víme, že to byla ANNA, provdaná za HAVLA TOUŽILA z KARLSPERKU, LUDMILA, provdaná za KRYŠTOFA MARTINOVIC a syn KRYŠTOF, narozený asi r. 1578, který zemřel r. 1616 v Lounech. Přichází ještě v úvahu MANDELÝNA, provdaná za KARLA RONŠPERSKÉHO, jejíž původ však není nikde doloženo; jen okolnost, že Saloména Pochová spolu se svými dětmi r.1606 se podělila o pozostalost po Karlu Ronšperském nasvědčuje tomu, že byli blízcí příbuzní. O Mandelýně není v porovnáni zmínky, v té době již nežila, jinak by byla bývala ona jeho dědičkou. Děti po nich rovněž nezůstaly. Karel Ronšperský se s Mandelýnou oženil asi r. 1605, neboť t.r. Karel Ronšperský, měštitěnín města Rakovníka s Mandelýnou, manželkou svou, vzdali si vzájemně majetek.(34) Téhož roku 1605 Saloména Pochová, stojíc osobně v radě přiznala, že s dobrým rozmyslem a dobrovolně odevzdala a mocí zápisu tohoto odevzdala k dědičkému užívání p. Karlu Ronšperskému a jeho manželce Mandelýně chmelnici, na ni někdy po Janovi st. z Gryllova nápadem připadlou.(35)

HAVEL a ANNA TOUŽILOVI rovněž záhy zemřeli. V zápise z r. 1601 se uvádí, že Jan Havel Toužil koupil od Salomény Pochové, vdovy po Kašparu Pochovi, dědinu se stodolou(36) a r. 1602 Saloména Pochová vzdala panu Havlovi Toužilovi, zeti svému a Anně, manželce jeho a dceři své, dvě chmelnice.(37)

Havel Toužil, muž rovněž vzdělaný, byl konšelem v letech 1597 - 1608. Toho roku zemřel. Mistr Jiří Karelides z Karlsperka, písař radní na Novém městě pražském, přijal Havla Toužila, strýce svého krevního, k erbů a titulu. Přijetí potvrdil císař Rudolf II. majestátem daným na hradě Pražském v úterý 19. října r. 1604.(38)(39)

KRYŠTOF MARTINOVIC neb MARTINŮV byl nejprve ženat s Reginou, r.1596 si vzdali společně majetek tím způsobem, že vlastnictví přejde z mrtvého na živého.(40) R.1608 byl již ženat s LUDMILOU GRYLLOVOU a zápis z t.r. nám říká, že Kryštof

Martinovic s Ludmilou, manželkou svou, koupili od Salomény Pochové dědinu s Chmelnicí. (41)

Poněvadž již dříve uvedený zápis o porovnání dědiců po Karlovi Ronšperském osvětluje a potvrzuje jasně příbuzenský poměr později v Lounech usazených rodin GRILLU z GRILLOVA a MARTINOVSKÝCH z GRILLOVA, vracím se znovu k němu a uvádím ho zde v plném znění :

Porovnání o grundy pozůstalé po Karlovi Ronšperském mezi nápadníky od něho kšaftem nařízeným.

Léta Páně 1608 v Sobotu den Památný sv. Jana Evangelisty, stalo se přátelské porovnání o podělení mezi paní Saloménu Pochovou, měšťkou města Rakovníka, Kryštofem Rakovnickým z Gryllova, měšťtínem města Luna a Ludmilou, Kryštofa Martinovic měšťtína města Rakovníka manželkou, o statek po dobré paměti Karlovi Ronšperském na ně dle kšaftu od něho učiněného právem příšlý, a to takové, že

I. díl ujala paní Saloména,

II. díl Kryštof Rakovnický z Gryllova,

III. díl Ludmila Kryštofa Martinovic manželka.

Přečteno a vyřízeno v pátek po neděli Reminiscere (20./III.) L. P. 1609. (42)

Tímto zápisem uzavírám rakovnické údobí gryllovské rodiny. Její významnější členové nyní opouštějí mateřské město, aby se postupně usadili v Lounech a působili zde po celé 17. a 18. století.

Prvním, který nalezl v Lounech nový domov a působiště, byl KRYŠTOF RAKOVNICKÝ syn Kryštofa Provazníka a Salomény, dcery Jana st. Cvrčka - Grylla. Po otci se jmenoval Kryštof, příjmení Rakovnický používal podle svého rodiště, jak bylo tehdy zvykem humanistů a vzdělaných lidí. Aby se mohl také psát po svém dědovi Janu st. Gryllovi z Gryllova, podal si k tomu účelu spolu se svým švagrem Kryštofem Martinovic, manželem jeho sestry Ludmily, žádost k císaři. Skutečně také bylo oběma majestátem z 26. října 1612 povoleno aby se psali Gryllové z Gryllova a byl jim dán erb poněkud odlišný od erbu prvního Grylla, totiž zlatý štít s ozbrojenou rukou, která vráží meč do červeného si dce se zlatým křížem na vrchu. Přikryvadla byla zlato černá a červeno stříbrná a ležela na nich zlatá koruna, z níž vynikaly dva bývolí rohy napříč dělené bíle a červeně a zlato černě (43).

V městské právo lounské byl Kryštof Rakovnický přijat v pondělí post M. Hlusi et Hieronymi (8./VII.) léta 1602 za pana purkmistra Jana Píseckého z Třebeska. Dal práva 20 kop gr. míš. (44). Téhož roku se také v Lounech oženil. Tuto událost zapsal zdejší současník Pavel Mikšovic ve své kronice:

"R. 1602 v Úterý po Nanebevzetí Panny Marie (20./VIII.) ženil se Kryštof Rakovnický z Gryllova, paní Salomény Provaznice, vdovy z Rakovníka syn, pojal sobě za manželku DOROTU, TOBIÁŠE ŠMUIHÁŘE z Lužerad dceru. (45)

Pravdivost tohoto zápisu je podložena zápisem smlouvy, kterou Tobiaš Šmuhář s Kryštofem Rakovnickým uzavřeli v tom smyslu, že "Tobiaš Šmuhář tu všechnu sumu, kteráž mu na domě někdy Nykodéma Jeptišského a již nyní Kryštofa Rakovnického, jmenovitě 325 kop míš. náležela, zcela a zouplna postoupil a touto smlouvou postupuje témuž Kryštofovi, zeti svému a Dorotě manželce jakožto dečeři své vlastní tak, aby oni manželé jak jemu, Tobiašovi, tak dědicům jeho dále ničím povinni nehyli. . . ." Smlouva byla zapísána r. 1607. (46) Týkala se domu č. 66. Tento dům se připomíná ještě r. 1623 jako dům sirotků Kryštofa Gryllusa.

Kromě toho koupil Kryštof Gryllus r. 1609 ještě chalupu od Jana Švamberka za 30 kop míš. (47) a r. 1613 dvůr na Velkém předměstí od Kateřiny Jeníkové za 500 kop míš. (48). R. 1616 prodal Kryštof Gryllus díl spravedlnosti dědické v Rakovnici mu náležející, a to 500 kop míš. starším i všem pořádku knapovského za sumu 345 kop míš. hotových. (49)

V politickém životě města zaujal Kryštof Gryllus záhy vedoucí postavení. R. 1606

byl městským rychtářem (50) r.1607 konšelem(51) a r.1608 purkmistrem(52). Své chopnosti nemohl uplatnit v té šíři, jak se od něho očekávalo, pro krátký život. Dejme opět slovo letopisci, který jeho úmrtí zvěčnil těmito slovy:

"R.1616 ve čtvrtek den památný sv. Jiljí (1./IX.) po 20.hodině umřel Kryštof Cryllus Rakovnický z Gryllova v letech věku svého 38. S manželkou zůstával 14 let, patero dítek s ní splodil. Potom nazejtří v pátek po nešpoře u Matky Boží pochován. Byl velice pyšný a vysokomyšlný" (53).

V kšaftu, který napsal před smrtí dne 24.srpna 1616, jmenoval dědičkou svou manželku Dorotu a své dvě dcery ANNU a KATEŘINU. Dále učinil jistý odkaz své sestře Ludmile (Martinovic), která zůstala v Rakovnici (54).

Všechny uvedené zápisy dokazují, že manželka Kryštofa Grylla se jmenovala Dorota, nikoliv Ludmila, jak chybně udává Fr. Levý (55). Nebyl také praotcem lounské rodiny Martinovských z Gryllova, poněvadž nezanechal mužských potomků. Martinovští pocházeli z jeho sestry Ludmily v kšaftu uvedené a švagra Kryštofa Martinovic. Ze dvou dcer, které Kryštof Gryll v kšaftu rovněž jmenoval, setkáváme se jediné s Annou, o jejíž svatbě si Mikšovic ve své kronice zapsal tyto řádky:

"R.1624 v Neděli po Všech Svatých (2./XI.) ženil se JAN JAKUB VARHANÍK, pojal sobě za manželku pannu ANNU po Kryštofovi Gryllusovi zůstalou dceru. ...." Anna zemřela již následujícího roku.

Vdova DOROTA se provdala již r. 1617 za bakaláře a správce školy lounské, ŠIMONA ZDÁNICKÉHO. Žila s ním necelý měsíc a znovu ovdověla. Zemřel 18./V. 1617. Následujícího roku, v den svého svátku (6./II.), provdala se Dorota potřetí a to za lounského měšťana JANA LITOMYŠLSKÉHO. Tyto události zvěčnil opět Pavel Mikšovic ve zmíněné kronice následujícími třemi zápisy:

"R.1617 v outerý den památný sv.Marka (25./IV.) ženil se Šimon Zdánický, pojal sobě za manželku Dorotu po Kryštofovi Gryllusovi Rakovnickým zůstalou vdovu a téhož dne svatba konána.

Téhož léta ve čtvrtek po památce sesláni sv. Ducha na apoštolu (18./V.) ráno o osmé hodině umřel Šimon Zdánický, potom nazejtří u Matky Boží po nešpoře pochován.

R. 1618 v outerý den památný sv.Doroty (6./II.) ženil se Jan Litomyšlský, rodič města Žatec, pojal sobě za manželku Dorotu, po Šimonovi Zdánickém zůstalou vdovu, a téhož dne svatební veselí se konalo".

Před smrtí Šimon Zdánický odkázal Dorotě všechnen majetek, který však pocházel od jeho předešlé manželky Anny Pernice, vdově po Šimonu Peřinovi, s nímž měla synka Daniela, a jen si vymínil, že Dorota zaplatí za něho dluhy. Proti odkazu vystoupili poručníci nezletilého sirotka, Jan a Lorenz Bakalářovi se sestrou Dorotou Rakovou. Svůj protest zdůvodnili tím, že by Zdánického odkaz značně poškodil sirotkovo právo.

Dorota pak od nároku dobrovolně ustoupila, avšak pod podmínkou, že jí bude vyplaceno věno 200 kop míš., kterými ji Šimon obvěnil při svatební smlouvě. Poručníci nesvolili ani k tomuto požadavku a záležitost přišla až k městskému právu. Pak se konečně vyrovnali tím způsobem, že Dorota od vyplacení věna dobrovolně ustoupila, nežádala náhrady ani za to, že na sirotčí vinici a díla viničná nějakou kopu vynaložila, avšak trvala na zaplacení léků, koupených za Šimonovy nemoci a na uhrazení pohřebních výloh.

Poručníci se uvolili vyrovnat na účet sirotka Šimonovy dluhy a Dorotě ponechali nový plášť, který si Šimon Zdánický dal ušít k svatebnímu veselí, živůtek sirotkovy matky Anny, stříbrný pás a svršky i nábytek, který měla u sebe; k tomu jeden sud vína ze sirotčích vinic a povolili též dát jí vyplatit ještě 100 kop míš. hotově. Smlouva byla zapsána do knih městských r. 1618 (56).

V té době byla Dorota již manželkou Jana Litomyšlského - Žateckého, který byl přijat v právo městské v pátek po památce stolování sv.Petra, jinak po neděli Sexagesima

(23./11.) léta 1618 za purkmistra Řehoře Zhorského Kladrubského. Práva dal 20 kop mš. (57).

Dorota přečkala i svého třetího manžela. Zápis ze 6. října 1633 praví, že Dorota po dobré paměti Janu Litomyšlském zůstala vdova žádá, aby Jan Jakub Morávek zdržal peníze roční na sladovně Kašpara Tichého, kdyby je vyzvednouti chtěl, zapovídá, dokud ji v dluhu náležitě neuspokojí, a majíc v úmyslu do města Žatce se odebrati, na místě svém poznamenává Václava Hejtmana, jako svého plnomocníka (58). Jan Jakub Morávek, varhaník, byl manželem její zesnulé dcery Anny.

Dorota Litomyšlská skutečně přesídlila do Žatce. R. 1651 je tam uváděna jako tchýně p. Petra Pavla Klimenta, měšťana a konšela města Žatce, stará 63 let. Kliment byl v té době 34 let, jeho syn Daniel 9 let (59), (60).

Zatím v Rakovníce dospěl MATYÁŠ MARTINOVIC, synovec bývalého lounského měšťana Kryštofa Gryllusa, jak mu zde říkali, syn jeho sestry Ludmily a Kryštofa Martinovic, nyní také již s predikátem "z Gryllova". Tento Matyáš byl praotcem lounské rodiny MARTINOVIC neb MARTINOVSKÝCH či MARTINIDESU z GRYLLOVA. Jeho potomci zde žili 165 let a prokázali obci mnohé služby, zvláště pak poslední mužský člen rodu a zároveň poslední císařský rychtář lounský, Jan Martinides z Gryllova, který zde zemřel r. 1805.

Jedním z posledních zápisů Mikšovických v jeho kronice je zápis o Matyášově svatbě:

"R. 1631 v outerý den Šimona a Judy (28. října) ženil se MATÁŠ MARTINOVIC z GRYLLOVA, měšťtinn města Rakovníka, pojal sobě za manželku ZUZANU po JAKUBOVI BARTOŇOVIC zůstalou dcerku, téhož dne veselí konáno, nazejtří do Rakovníka s nevěstou odjeli".

Tehdy Matyáš Martinovic nebyl ještě lounským měšťanem. Stal se jím teprve 17. listopadu 1636, kdy byl přijat v městské právo (61). Teprve tehdy se tu usadil a vstoupil do služeb obce. R. 1640 byl již lounským purkmistrem a v letech 1648-1650 je uváděn jako literát kůru českého. R. 1636 si také v Lounech zakoupil dům od Anny, pozůstalé vdovy po Místru Janovi Trochopeusovi Táborském a jejích sirotků. (62)

Otec Matyášovy manželky ZUZANY, dle Mikšovice JAKUB BARTOŇOVIC je totožný s JAKUBEM KOŽELUHOVIC, prvním manželem její matky ANNY BŘEZENSKÉ, podruhé provdané za MARTINA BŘEZENSKÉHO. Dosvědčuje to zápis z r. 1629, v němž je zmínka o Anně Březenské a jejích sirotcích po Jakubu Koželuhovi (63).

R. 1637 Anna Březenská zemřela a v pozůstalostním zápise je uveden manžel Martin Březenský a dvě vlastní dcery, ZUZANA, manželka p. Matyáše Martinovic a sirotek panna ALŽBĚTA (64).

Ve zповědní rule z r. 1654 je u Matyáše Martinovic uveden věk 44 let (naroz. asi r. 1610), u manželky Zuzany 40 let, u dcery Anny Marie 14 let. Dále jsou jmenovány ještě dcery Zuzana a Rebeka (65).

Dne 29. června 1658 Matyáš Martinovic napsal svou poslední vůli. Manželku Zuzanu jmenuje universální dědičkou a nabádá své čtyři nejmenované syny a dcery ANNU MARIU a REBEKU, aby svou matku ctili a byli jí poslušni. Dceru ZUZANU vydědil "pro její zlé chování, poněvadž ho do velikých škod a útrat i této těžké nemoci přivedla" (66).

Z těchto čtyř synů zůstali v Lounech VÁCLAV, JAN a MATYÁŠ. První dva byli nějakou dobu kantory na lounské škole. Václav Martinovic je zde kantorem r. 1675, maje věku svého 27 let (67).

Čtvrtý syn JIŘÍ FRANTIŠEK byl děkanem v Bechyni a tam také zemřel. Příjmení Martinovic nepoužíval, psal se DEHORA. Proč a z jakých důvodů, nepodařilo se mi zjistit. Také Matyášovi říkali v Lounech DEHORA jinak MARTINOVIC (68). Dne 14. března 1685 napsal v Bechyni závěť, v jejímž úvodu stojí, že je člověkem na zdraví ne-

duživým. Učinil řadu odkazů bechynským kostelům, též klášterům v Bechyni a Jindřichově Hradci, chrámu Páně sv. Mikuláše v Lounech, bratrstvu sv. Škapulíře u sv. Havla na Starém městě pražském, bratrstvům sv. Otce Františka, sv. Michala a sv. Václava na Bechyni. Dále jmenoval dědici "bratry mé dva, Václava a Jana, Rebeku mou sestru, Jiřího, syna nebožky mé sestry Anny Marie, pozůstávající v Lounech, Bernarda též neb. mé sestry syna Atsabu". Podepsán P. Georgius Franciscus DEHORA. (69)

K výše uvedené závěti ještě dodatkem je třeba upozornit nato, že děkan Dehora jmenoval pouze sourozence Václava, Jana, Rebeku a Annu Marii, resp. její dva pozůstalé syny. Jeho třetí bratr Matyáš v té době již nežil a jeho syna Václava v závěti pominul stejně jako sestru Zuzanu, o níž není nic bližšího známo.

Jméno Jiřího Františka se objevuje ještě v zápise z r. 1689, kde "Václav Martinovic se přiznal, že jest z své dobrolíbezné vůle prodal kousek pole slove Markovské, od nebožtíka pana bratra, děkana bechynského sobě odkázané, panu švagru svému Pavlovi Smutnému, paní manželce a dědicům za sumu 30 zl" (70).

Po tomto krátkém odbočení za JIŘÍM FRANTIŠKEM do Bechyně vrátíme se zase zpět do Loun, kde zůstávaly ostatní děti Matyáše Martinovic staršího, a to synové, o nichž bylo výše psáno, VÁCLAV, JAN a MATYÁŠ a dcery REBEKA a ANNA MARIE.

R. 1675 se paní Zuzana Martinovic a její děti dohodly tak, že postoupily otcovský dům synu a bratru VÁCLAVOVI MARTINOVIC a jeho manželce ANNĚ (71). Byl to dům č. 115, který otec Matyáš Martinovic koupil r. 1636. R. 1673-75 je uváděna majitelkou Zuzana Martinovic, r. 1675 Václav Martinovic, r. 1694-95 Anna Marie vdova, R. 1698 je majitelem Václav Válek (72). V zápise z r. 1684 se píše již o "nebožce paní Zuzaně Martinovic" (73).

REBEKA MARTINOVIC se provdala za JANA DANIELA STRÁNECKÉHO, s nímž měla syna LUDVÍKA. Stránecký byl mistrem mydlářským a pocházel ze Žatce. Tato rodina tam byla usazena již v 16. století a v tamější pamětní knize je uváděn jistý Václav Stránecký již r. 1584 (74). Dne 20./IX. 1660 bylo projednáno v radě psaní o propuštění Jana Stráneckého z mydlářského pořádku města Žatce (75). R. 1683 byl Stránecký již mrtev a Rebeka se provdala podruhé za PAVLA SMUTNÉHO.

MARIE ANNA MARTINOVIC měla za manžela Mistra JANA JIŘÍHO ATSABU, správce školy lounské, rodáka z moravského Místku (76). R. 1653 je Atsaba připomínán jako magistr filosofie, manžel DOROTY někdy MITTENHOFOVÉ. Tato Dorota žila v Lounech ještě r. 1667. Atsaba vlastnil dům č. 31, který s Dorotou vyženil. R. 1647 držel dům ještě PAVEL z MITTENHOFU, Dorotin dřívější manžel. R. 1682 dům sirotků Atsabovských prodal Václav Martinovic Martinovi Pergnerovi za 330 zl. dávno ještě před vyřízením pozůstalosti po Mistru Atsabovi, který v případě, že by jeho děti zemřely, odkázal svůj majetek švagrům Martinovským. Kšaftoval takto již r. 1675 (77). Pozůstalost se vyřídila teprve 14./III. 1699, kdy švagři Václav i Matyáš již nežili, a přátelské porovnání vyřadilo následovně:

Mistr Jiří Atsaba měl dva syny, JIŘÍHO a BERNARDA. Bernard vstoupil do řádu sv. Františka, oblíbil si chudobu a z bratrské lásky postoupil Jiřímu svůj gruntovní díl (78). Poněvadž však Jiří Atsaba ve vojenských službách v Uhrách zemřel, byla pozůstalost po Mistru Jiřím Atsabovi rozdělena na čtyři díly, a to tak, že první díl ujal LUDVÍK STRÁNECKÝ, po nebožce REBECE STRÁNECKÉ, rozené MARTINOVIC pozůstalý vlastní syn, druhý díl JAN MARTINOVIC, třetí díl ANNA PTÁČNÍKOVÁ, bývalá MARTINOVIC, poručnice a matka sirotka po neb. MATYÁŠOVI MARTINOVIC, konečně čtvrtý díl připadl sirotkům po VÁCLAVOVI MARTINOVIC a ujal jej Ondřej Funk na ten čas poručník (79).

Jak vysvitá z výše uvedených zápisů, synové Matyáše staršího Martinovic zemřeli také poměrně záhy. VÁCLAV MARTINOVIC byl r. 1683 starším cechu sladovnického spolu s Bartolomějem Klentnerem, r. 1685 byl lounským purkmistrem (80), avšak již 27. září

JAN ST. GRVLL Z GRVLOVA
 * 1526 + 7. 7. 1597
 = ANNA (+ CÉVENEK 1577)

JAN HL. GRVLL + 1589
 = 1577 (V) LUDMILA OVO. REZČOVÁ

FAVEL GRVLL + 16. 1. 1573

MATYÁŠ GRVLL + 2. 9. 1611
 = 1583 ANNA OVO. ŠTRÁBOVÁ

SALOHIENA + p. 1608
 = 1. KRSTOF PROVAZUK + a. 1585
 = 2. KÁŠPIK KOCH + a. 1601

ANNA PROVAZUKOVÁ
 = FAVEL GRVLL + 1608

KRSTOF RAKONICKÝ
 + 1. 10. 1616
 = 10. 8. 1602 DOROTA ŠTUNAVOVÁ

LUDMILA PROVAZUKOVÁ
 (+ MANDELÁNA ?)
 + p. 1616
 = a. 1608 KRSTOF MARTINOVIC
 + p. 1612

ANNA + 1625
 = 2. 11. 1624
 JAN JAKUB VAREHNIK

KATEŘINA
 + 1702

MATYÁŠ MARTINOVIC + 1638 (?)
 = 28. 10. 1631 ZUZANA BARTOŇOVIC + a. 1604

JIRÍ FRANTIŠEK
 + 1685 (?)
 V BECHVÍNI

VÁCLAV MARTINOVIC
 + 27. 9. 1694
 = ANNA

JAN MARTINOVIC
 + 1702
 = ANNA VÍTOVÁ

MATYÁŠ MARTINOVIC
 + 16. 5. 1685
 = ANNA + 1725

ANNA MARIE REBEKA
 + a. 1682
 = JAN JIRÍ ADÁMA STRÁNECKÝ
 + a. 1683

LUDMILA, VÁCLAV
 + 14. 3. 1704
 + 1714

ANNA, ALŽBĚTA, LUDMILA, KATEŘINA, ŽOFIE,
 FRANTIŠKA, KAMILLA, ALENA VÁCLAV
 + 1742
 = HELENA / MARTINOVIC
 + 19. 8. 1741

ZELIGEROVÁ = 1. * 10. 1704
 ZUZANA KOSTKOVÁ
 + 13. 11. 1709
 = 2. 12. 5. 1710
 ANNA WERNEROVÁ

JAN FRANTIŠEK
 * 1706

VÁCLAV FRANTIŠEK
 * 1708 + 1714

FLORENA
 PROVD. = 1711

ANNA MARIE DOROTA
 KATEŘINA BARBORA
 * 1712, PROVD. = 1716
 ALŽBĚTA, * 1716, PROVD. = 1722
 ANNA WERNEROVÁ
 * 1721

JAN ANDREAS FR.
 * 20. 11. 1724 + 7. 2. 1805

ALŽBĚTA FRANTIŠKOVÁ
 * 1722

DVOJČATA:
 JIRÍ BENEDEKT ~
 VOJTECH BENEDEKT
 * 1721

MONIKA AUGUSTINA JOSEF ANTONÍN
 * + 1777

* 21. 2. 1775 BARBORA THEISEROVÁ

* 1778 + 1779

V článku který následuje podává autor v co možno nejstručnější formě některé základní informace o zlatkové měně předlitavských zemí Rakouska. Jiných měn si autor všimá jen pro dokreslení rámce. Proto není rozvinut systém měny grošové. V druhé části článku jsou cenové údaje uváděny jen namátkově. Upozorňuje se tím na důležitost uveřejňování cenových údajů z různých pramenů, jako je na př. článek Lad. Procházky.

Viktor Gentner

ZLATKA

Jsem bez půldruha týdne o osm let starší než naše republika a tak si ještě visuálně pamatuji na poslední rakousko-uherská platidla. Konečně jsem si je, i význačné jejich předchůdce, sestavil do sbírky.

Byly to měďáky 1 a 2 haléřové, nikláky 10 a 20 haléřové, a stříbrné korunové a dvoukorunové kusy atd., a to ve vydání s habsburským orlem i svatoštěpánskou korunou. Později v první světové válce řešilo Rakousko hlad po úzkoprofilových kovech, potřebných na střelivo tím, že jednoduše je nahradilo železnými drobnými. Stříbro nebylo sice potřebí na střelivo, ale jako teza urovatelný kov bylo úplně nahrazeno papírem, i když už dříve byly v oběhu bankovky jakožto směnitelné za kovové mince.

Moji starší příbuzní stále používali generacemi zakořeněnou titulaturu mincí v krejcarovém kursu, při čemž byl dvouhaléř krejcarem, desetihaléř pětníkem a dvoukoruny zlatkou; nevím však, proč dvacetihaléř byl nazýván šestákem. Pocházelo to jednoduše z doby před rokem 1892 než byla zavedena místo krejcarů a zlatek korunová měna, při čemž byl fenomén krejcaru nahrazen dvouhaléřem a zlatka dvoukorunou, půlzlatka pak korunou, prakticky podobného vzhledu.

To si tak ze starších ještě leckdo představí, ale mluví-li se o tronicích a sedmácích, to je už těžší. Natož pak 17-níky, 15-níky, 48-níky. To byla doba ze začátku 19. století, a řekneme si o nich dále ještě leccos. A platily ty krejcarové; však také jaké to byly kusy mědi.

Velmi rádi bychom si také řekli hodně o kupní síle dřívějších peněz. Je potřebí shromáždit nesmírné množství záznamů o cenách ze všech archivních a knižních materiálů, které by ovšem byly komparabilní. Je to veliká práce pro toho badatele, kterému by se to stalo hobby-m.

Na vývoj cen v novověku nelze naléztí matematické rovnice. Je jen hlavním zákonem to, že mince stejného názvu byly během desítek let /od 15. do 19. století/ stále lehčí a tím zboží dražší; dále, že byly vymyšleny nové a nové názvy měn, a že státy vymýšlely nové a nové způsoby jak vyrábět měnové náhražky, protože občané s notorickou nenapravitelností tezaurovali zlato, jako nejdolnější a nehojný kov. A tak od původních vysloveně zlatých měn se přešlo na stříbrnáky, pak měďáky, nikláky až železnáky a konečně k papíru.

Je pravda, že během let bylo zveřejněno v různých sbornících a časopisech mnoho faktografických cenových zpráv z pamětí i z archivů, ale převod cen se nedařil ani pilným badatelům. /Ani Pekařiv Knize o Kosti/. Ceny zboží závisely totiž vždy na momentálním blahobytu různých krajín, a to i poměrně geograficky blízkých, protože neexistovaly před 19. stoletím telekomunikace ani cenové úřady, které by normalisovaly alespoň celostátně kursy. Jen čile cestující obchodníci, nebo ti, co měli výbornou zpravodajskou síť, byli informováni o lokálních diferencích a na tom závisel jejich obchodní úspěch.

Proto se nejprve zmíníme o hlavních platidlech od 16. do 19. století. Napřed však uvedeme, jak hodnotil Rieger vývoj poměru zlata ke stříbru, protože v době, o níž budeme mluvit, používaly se ještě zlaté dukáty. Tak za Julia Caesara prý byl poměr 1 : 7, před objevením Ameriky 1 : 9 a po přivezení stříbra z Ameriky španělskými dobyvateli 1 : 14, až v roce cca 1870 1 : 15. Mám záznam z r. 1772, že tíha 1 dukátu má cenu 4 zl. 7 1/2 kr.

Rakouský dukát měl jakost 23 2/3 karátů zlata a bylo jich 80,4 ks z jedné vídeňské hřivny. Jako mince povstal dukát ve Florencii ze slova ducatus /vévodský/. V Benátkách se jmenoval cechýn. Dukáty se přestaly v německých státech razit vesměs v 19. století, při čemž si Rakousko vymínilo právo nejdélejší razby až do r. 1865.

Hřivny byly co krajina, to jiná tíha. Rýnskokolínská 233,812 g, mnichovská 225,102 g, pražská hřivna v 16. století 253,17 g, vídeňská 280,644 g do mincovní konvence r. 1753, potom 233,870 g. Vídeňská jako zkušební /tíha/ pro zlato se dělila na 24 karátů po 24 zrnech a pro stříbro na 16 lotů po 18 zrnech. Ve zlatnictví je název a hodnota dukátu rovna 60 granům, t.j. zrnům nebo assům.

Hřivny stříbra se rozlišovaly ve 14. století na těžkou čili moravskou /původně 64, pak 60 grošů t.j. kopa/, lehkou čili královskou /56 grošů/ a hřivnu hornickou čili pokutnou /od slova kutati, po 48 groších/.

Zlatý, zlatník /Gulden/, později lidově zlatka. Původně to byla zlatá mince, později stříbrná. Byla ražena od 13. století ve Florencii, jako t.zv. fiorino a byla později vzorem při ražbě mincí v německých a českých zemích, takže s typem se přenesl i název jako florenus, florin, ve zkratce fl. V rakouských a českých zemích plně vládl od začátku 18. století. Děлил se na 60 krejcarů po 4 haléřích /v Německu fenikách/, nebo také na 15 bacíků po 4 krejcarech. Bacík neboli páč, z německého Batzen, jinak brumlák, čtyřkrejcar, je bývalá německá mince obdobná severoněmeckému groši, a švýcarská stříbrná drobná mince / 1/10 franku po 10 rappech/. Jinak se v tu dobu 1 zlatý v Rakousku rovnal 2/3 tolaru. Po konvenci z r. 1753 se stal základem měny 1 rýnský zlatý po 60 krejcarech, při čemž český zlatý byl hodnocen roku 1765 na 56 krejcarů.

Název tolaru /duro, dolar/ se odvozuje od stříbrné mince ražené r. 1519 v mincovně hr. Šliků v Jáchymově /Joachimsthal, Tol/ zvané tehdy tolský groš /Joachimsthaler/. Ražba /léžová/ byla s českým lvem, sv. Jáchymem a znakem Šliků v hodnotě čtvrt-, půl-, jedno-, dvou- a třítolarové. R. 1611 za Matyáše razil mincmistr Benedikt Hübner pražské hodnoty čtvrt-, půl-, jedno-, dvou-, tří-, a pětítolarové kusy. Stříž /rozměr/ i zno byly časem zlehčovány. V jihoněmeckých krajích se razily podle konvence z r. 1753 t.zv. konvenční tvrdé toлары /Speziesthaler/, v Rakousku t.zv. levantský jinak terezziánský tolar pro obchodní styk s Levantou /1780/ s obrazem Marie Terezie, jakosti 0,833. Bylo jich 10 z 1 vídeňské hřivny ryzího stříbra, takže každý obsahoval 23,389 g. Tato mince byla v Orientě velmi oblíbená, a proto se razila napařáď podle originálu s datem 1780, až se stala habešskou měnovou jednotkou s názvem bér jinak kerš a vydržela do r. 1919, kdy byla nahrazena tolařem Menelikovým. R. 1890 byla v Rakousku hodnocena za 4 K 27 haléřů. V samotném Rakousku byly však v letech 1822-1835 a v Bavorsku od r. 1809 již raženy t.zv. korunní toлары. Po celním spolku a mincovní úmluvě z r.1857 mezi Rakouskem a Německem byl ražen t.zv. spolkový tolar, t.j. 1/30 celní libry ryzího stříbra, 1 1/2 zl. rak. měny a 1 3/4 zl. jihoněmecké měny. Tolary zůstaly v Německu v oběhu do roku 1907, kdy byly nahrazeny stříbrnými třímarkami.

Krejcar byl zaveden v Čechách mincovním řádem z r. 1561, a dostal značku x nebo kr. /lat. crucifer neboli cruciger, něm. Kreuzer, též Kreutzer, lidově grejcar/. Od r. 1563 byly raženy dvoukrejcare /půlpačnéře/, desetikrejcare,desetníky/, půltolary neboli třicetikrejcare a říšské toлары /šedesátíky, Reichsguldner/. Dvanáctník /Zwölfkreuzerstück/ ze 16. století nazývaný jinak fundar byl 1/44 české hřivny jakosti 0,895 a platil za cenu 36 bílých peněz neb 5 grošů a 1 bílý peníz. Od r. 1531 měl cenu jen 4 groše a 6 bílých peněz.

V českých zemích byl odpor proti této měně a proto Maxmilián II. zavedl r. 1573 znovu ražbu grošů. Nato roku 1619 stavovské direktorium obnovilo ražbu krejcarů a haléřů, kdy vedle základních hodnot se razily třikrejcare /tříkrejcarové groše/, dvanáctníky /za direktoria to byla stříbrná mince, kterých bylo raženo z české hřivny 54 1/4 kusů o jakosti 0,531 a o váze 4,69 g/ a čtyřřadvacetikrejcare. Od té doby se razily v Praze krejcarové mince, vyjma let 1784-1795 až do r. 1855 a byly to navíc oproti již uvedeným, čtvrt- a půlkrejcare, bacímáky, patnáctníky, sedmáctníky, osmačtyřicetníky. Rozměry se porůznu měnily a celkově se zhoršovala jakost. /Mincovna v Praze byla likvidována r. 1857/.

Od konvence z r. 1753, kdy bylo stanoveno, že 1 zlatý C Mtze má 60 krejcarů, byly raženy z mědi 1/4-, 1/2-, 1-, 2-, 3-, 4-, 6- krejcare, ze stříbra 2 1/2-, 3-, 5- krejcare, pak konvenční mince 6-, 7-, 10-, 15-, 17-, 20-, 30- krejcare. V rakouské měně /Ö.W. = Österreichische Währung/ od r. 1858 bylo konečně stanoveno, že 1 zlatý Ö.W. má 100 nových krejcarů /t.zv. nových nebo nováků/. Bylo raženo 45 kusů zlatek

z 1 t. z. v. celní libry, t. j. z 500 gr ryzího stříbra až do roku 1892. K tomu byly raženy drobné měděné 1/2-, 1-, 3- /troník/, 4- /čtyrák/ krejcarů a stříbrné 5- /pětník/, 10-, 20- krejcarů. Ve skutečnosti tato poslední zůstala až na výjimky papírovou měnou.

Pro připomínku oživím, že konvenční měna /C Mtz/ byla smluvena mezi Rakouskem a Bavorskem 11. 9. 1753, kdy se zavázaly obě strany na ochranu proti zavlékání peněz mezi státy, že budou razit z rýnskokolínské hřivny čistého stříbra 20 zlatých neboli 10 tolarů a 1 vídeňské hřivny čistého stříbra 24 zl. a z téže váhy čistého zlata 67 $\frac{1}{2}$ dukátů po 4 zl. 10 kr. konvenční měny.

Bankocetle /Bancozettel, Bankzettel/ byly papírové rakouské peníze, vydané poprvé za sedmileté války Vídeňskou městskou bankou /Wiener-Stadt-Banco/. Byly od let osmdesátých stále rozmnožované, až za napoleonských válek poklesla jejich hodnota r. 1811 na 9 %. Po t. z. v. finančním krachu byly vyměňovány za t. z. v. šajny /Einslungsscheine/ v poměru 5 zl. v bankocetlích za 1 zl. vídeňské měny /W. W. /.

K uzavření hrubého popisu různých penězů v různých měnách je nutné se zmínit o tom, že byly vydávány do oběhu zhusta též pamětní mince, zejména ke korunovacím, narozeninám, smrtkům, vojenským vítězstvím a i úmrtím. O numismatice a jejich detailech jsou shromážděny materiály hlavně při Národním muzeu v Praze.

V dalším se zmíním o některých údajích kupní síly peněz.

Roku

- 1531 byl plat fořtknechta při fořtmistrovi na Křivoklátsku 10 kop grošů plus deputát
- 1609 /prosinec/ za nadělání 1 sáhu nebo látra dřeva v lese na Křivoklátsku se platilo 4 české groše, za vyvezení 1 sáhu z lesa 5 č. grošů, od poražení 1 kopy trámového dříví 7mi až 8mi sáhového 7 1/2 č. groše, od sbíjení do vorů za 1 kopy se platilo 5 č. gr.
- 1672 čeleď u Jesuitů měla ročně na penězích: šafář 14 zl., pacholek 11,40 zl., pohůnek 8 1/2 zl., šafářka 8 zl., děvečky 7 1/2 zl., pasák hovězí 8 1/2 zl., svinák 2 1/2 zl. a k tomu všichni a 2 věrtelech pšenice a 2 věrtelech hrachu, 2 strychách pšenice, 2 loktů tenkého lněného plátna a 6 loktů pačesného plátna a 6 loktů tlustého plátna /houbce/ a další přídatky příslušných dávek. K tomu ke všemu ještě měsíčně a 2 měřicích přední žitné a normální žitné, čtvrtku hrachu, 2 měřice krup tlustých a 2 drobných, másla 1/2 libry, soli 2 žejdlíky, masa 2 libry a 5x různé přídatky o svátcích atd.
- 1680 za nový kočár bez malování kolářovi 5 zl., s malováním 6 zl.; tenké lněné plátno 1 loket za 2 kr. 3 denáry, pačesné plátno 1 loket za 1 kr. 3 d., tlusté plátno zvané houbec 1 lok. = 1 kr., česané plátno 1 lok. = 2 kr, tenký špagát 1 libra za 18 kr.
- 1685 kovářské práce: nový okovaný vůz cum suis pro 2 koně za 17 zl. 15 kr., silnější vůz pro náklad 18 zl., nová podkova s železem a přibitím 6 kr, bez materiálu 3 kr; přibití staré podkovy 1 kr, sekera velká na klády 11 kr; vydělní a zpracování 1 volské kůže 1/2 zl.
- 1697 za 7 železných háků k ohni kovářovi 8 zl. 45 kr.
- 1719- /podle Dlaska/ roky pruských válek a Francouzi v Praze :
- 1744 strych žita za 2 zl 30x, libra masa 2 zl 22x, jehně 22 zl, krůta 36 zl, sele 14 zl, zajíc 8 zl, kočka 9 zl, libra kapra 6 zl, strych pšenič. mouky 95 zl, kráva 200 zl, uherský vůl 400 zl, tele 60 zl, cent sena 5 zl, otep slámy 1 zl 30x.
- 1720-denní odměna zednického tovaryše 16 - 20 kr, tesařského 9 - 15 kr, mistr te-
- 1723 saň nebo zedník denně o 3 kr. více než tovaryš.
- 1737-libra černé zvěře 3 - 5 kr, libra jelení 3 - 5 kr, bažant 1 kus za 24 kr, ko-
- 1742 roptev za 5 - 8 kr.
- 1750 handlíř platil za 1 libru másla 8 kr.
- Dále podle Dlaska:
- 1771 /drahota/ 1 korec žita 15 zl, 1 korec pšenice za 15 zl, ječmene 12 zl, ovsa 12 zl.
- 1791 1 korec žita 4 stř. zl.
- 1792 1 korec žita 9 stř. zl., pšenice 10 stř. zi.

- 1804 /jaro/ 1 korec žita 10 zl, pšenice 12 zl /po žních/ 1 korec žita 14 zl., pšenice 15 zl.
 1805 /drahota/ 1 korec žita 50 zl, pšenice 50 zl, ječmene 32 zl.
 1812 1 korec žita 30 zl, pšenice 40 zl, ječmene 20 zl.
 1814 1 korec pšenice 40 zl, ječmene 20 zl.
 1822 1 korec žita 1 zl 36 x až 2 zl.
 1827 1 korec žita 5 zl. v šajnech neb 2 zl ve stříbře
 1828 /před zněmi/ 1 korec žita 20 zl, korec brambor 1 zl. W.W.
 /po žních/ 1 korec žita 20 zl, korec brambor 1 zl. W.W.
 1829 1 korec brambor 3 - 5 zl. W.W.
 1830 1 bryčka 120 zl. W.W.
 1834 1 korec žita 7 zl. W.W., ječmene 7 1/2 zl. W.W., ovsá 7 1/2 zl. W.W.

Pro výstavu ve Vídni /1891/ sestavil cís. r. Dr. Edm. Schebek podle sládka Ferd. Urbana vztahy průměrných 25 letých dřívějších cen obilí /od r. 1655/ k penězům r. 1891 takto :

Období	Pšenice		Žito		Ječmen	
	-	zl.	-	zl.	-	zl.
1655 - 1679	-	87,47 x	-	70,08 x	-	60,96 x
1680 - 1704	1 "	22,18 x	1 "	01,22 x	-	85,96 x
1705 - 1729	1 "	37,77	1 "	06,88	1 "	02,53
1730 - 1754	1 "	59,36	1 "	27,70	1 "	03,23
1755 - 1779	2 "	46,69	1 "	85,11	1 "	47,76
1780 - 1804	2 "	74,45	2 "	03,57	1 "	59,76
1805 - 1829	3 "	94,68	2 "	88,18	2 "	37,88
1830 - 1854	3 "	55,59	2 "	37,43	2 "	00,72
1855 - 1879	5 "	04,38	3 "	73,96	3 "	03,80
1880 - 1890	5 "	19,58	4 "	32,93	4 "	00,28

/Poznámka: Tabulka i když počítá se setinami krejcarů, je asi dost průměrná. R. 1655-1765 užívá převodu 1 č. korec = 1,522 dolnorak. míry. R. 1799 - 1811 počítá s měnou 20 zlatkovou /bankocetlí/. R. 1822 - 1857 dle měny vídeňské, později s měnou rakouskou. Od r. 1818 byl použit kurs 250 zl. W.W. = 100 zl C. Mtze/.

Tím jsem jen chtěl naznačit, že pro rodopisce má význam i znalost různých měn a mincí a dále i představa cen zboží a lidské práce, protože se při svém bádání potkává často s cenami pozemků při převodech vlastnictví, s testamenty kde jsou vyjádřeny odkazy v penězích, s inventáři domácností a tak podobně.

Nemohu na tomto místě uvádět větší rozsah cenových hodnot a proto odkazují na literaturu.

G. Skalský - článek v Pekařově sborníku I. díl o převodech starých cen s hlediska numismatického.

V. Pešák - poznámky ke studiu cen v archivu MV.

Věstník čsl. akademie zemědělské, roč. XI, str. 270.

Stráž myslivosti - porůznu drobné články roč. 1937 - 1943.

Paměti Josefa Dlaska

Paměti rychtáře Waváka

Pekař: Kniha o Kosti atd.

Blah ten, kdo otců svých rád vzpomíná, se září v oku vypráví o jejich činech, velikosti, a s tichou radostí na konci této řady zří sama sebe připojenu.

Johann W. Goethe

Kdo spisuje a schovává, s potomky svými rozmlouvá, tak jako vždycky živ bývá, jméno jeho neschází.

František J. Wavák

LITERATURA

Václav Ryneš: Atributy světců, 2. upr. vyd. Roztoky u Prahy, oblastní muzeum 1969, 35 s. il. rozmnož. 7.- Kčs.

První svazek nové knižnice OMR je přehledným i obrazově vhodně doplněným soupisem, který bude jistě uvítán nejen historiky umění, památkáři, muzejníky, vlastivědnými pracovníky, ale také heraldiky, neboť často nejasné i zkreslené figury světců a jejich atributy, zvláště v městských znacích, zavdávaly příčinu k různým výkladům a identifikacím.

Atributy, jež doprovázejí určitou osobnost toho kterého světce ve vyobrazení jsou podle autora povahy obecné a individuální, a právě těmto druhým je věnován následný přehled. Jde tedy o atribut a pak teprve o světce, čili něco podobného jako když heraldik hledá rod a jméno nositele erbu podle figur, erbovních znamení. Jistě cenný přístup k věci, avšak v praxi nám často přicházejí případy, že naopak tušíme světce včetně více méně jasného atributu, jsme však na rozpacích o koho přesně jde, o jeho neklamně zjištění. Domníváme se proto, že podaný přehled různých atributů by měl být doplněn také přehledem světců, u nichž by byla uvedena jejich charakteristická poznávací znamení.

Uvážíme-li jistě dost obtížné tiskové a rozsahové možnosti je soupis atributů poměrně velmi početný a autor poučen z mnoha pramenů, jichž seznam je připojen, uvádí často i takové světce, kteří u nás jen málo nebo vůbec se nevyskytují a jsou specifičtí pro tu či onu zemi nebo národ (např. Radegundis, Suitbert, Homobonus, Kolumban, Onufrid aj.). Chvályhodně pak autor připojuje i nutná adjektiva, z nichž možno poznat jednak původ nebo působení světce, jednak rozlišit od druhého téhož jména např. Edmund Anglický, Leopold Rakovský, Apolinář Ravenský, ale i Hugo Grenobelský a Linkolský, Růžena Linská a Viterbská, Albert a Juliana Lutišská aj. .

Že uvedený spisek bude dobrým pomocníkem i pro církevní ikonografii je jasné, právě tak jako pro heraldika pracujícího ve znacích duchovních řádů a osobností. Jen ještě více instruktivních obrázků.

v P

Radovan Dvořák - František Hlyksa: Kniha úzká bílá, Městská registra vysokomýtská 1423-1450. Chocen, Orlické muzeum 1969, 179 s. il. tb. lit. 40.- Kčs.

Excerpce jedné z nejstarších městských knih Východočeského kraje z doby husitské zachycuje místopisné, sociální a hospodářské stránky středověkého života. Cenné jsou zvláště seznamy vysokomýtských obyvatel, jmenovitě purkmistrů, konšelů, řemeslníků, ale i poddaných a rychtářů z okolních obcí.

v P

ZPRÁVY

Rozhovor o stavu prací na nových symbolech státu poskytli zpravodaji ČTK člen heraldické komise doc. dr. J. Novák Csc. z university Komenského v Bratislavě. Zprávu o tom přinesl deník Práce (27.1.1970) tlumočiv tyto hlavní názory komise: "Jak v minulosti tak v budoucnosti by měly jednotlivé národy reprezentovat historické symboly, t. zn. český lev a dvouramenný kříž na třívrší. Federální symbol pak vznikne spojením těchto dvou národních symbolů." Ovšem, přece jenom změna tu bude. Dosavadní, spíše renesanční forma figur, bude nahrazena kresbou, k níž předlohu poskytnou prameny z klasického období vývoje heraldiky. V důvodové zprávě kromě státního znaku zároveň budou zahrnuty také ostatní symboly státu, vlajka, presidentská standarta a pečeteť.

Tuto zprávu o přípravě státních symbolů komentuje později v deníku Práce (14.3. t. r.) známý heraldik Jiří Louda v tom smyslu, že upřesňuje dobu klasické heraldiky na 13. a 14. století, z níž by mohla být předloha na státní znak vzata a nikoli století přelešlá, jak bylo omylem v novinové textaci uvedeno. Druhá, Loudou opravená nepřesnost týká se pojmu stylizace znaku, která má být věcí výtvarníka a jeho znalostí specifičnosti heraldické tvorby.

v P

Je to již 260 let od doby, kdy působil v Padově jako regenschori proslavený český skladatel barokní doby Bohuslav Matěj Černo-horský, minorita od sv. Jakuba v Praze. Můžeme předpokládat, že to bylo silou jeho hudebnického nadšení, že dozrály věhlasné talenty houslistů Veraciniho a Tartiniho (jehož sonátová skladba "Dáblův trilek" z r. 1713 byla zkušebním kamenem zručnosti houslistů) a cellisty Vandinioho. Poslední dva působili s Černo-horským několik let v Praze (1723-1728, korunovace Karla VI. a chor sv. Jakuba). Černo-horskému se přičítá v Praze také vliv na pozdější vzrůst K.W.Glucka.

Melicharovo vlastivědné muzeum v Unhošti vydalo v roce 1969 již 35. a 36. číslo svých Z P R Á V, které svědčí o čilé aktivitě jeho vlastivědného kroužku. Rodopisce bude zájmat dobře fundovaný článek Jaroslava Rokycany o židech v Hostouni (z archivu býv. spolku rodáků z Unhoště) a na to navazující článek unhoštských nadšenců V. Šefčíka, Jaromíra Šmída a Jos. Příhody: Židovské hřbitovy v Hostouni. Jak dobře znají svůj kraj pracovníci muzea, svědčí náročná kritika Václava Šefčíka, týkající se "Nástinu regionálních dějin okresu kladenského" od zesnulého PhDr Rudolfa Kollera, o němž v závěru říká: Nám současníkům nezbyvá než zármutek nad věcí, která se nepovedla.

V posledním vyšlém čísle pak je vzpomenu to tři zapomenutých výročí, které byly mezníky v historii města. Roku 1329 dal Jan Lucemburský řádu křižovníků s červenou hvězdou farní kostel v Unhošti a s ním právo patronátní (podstatná část listiny v českém překladu je citována). Podotýkáme, že unhoštsí také toto své právo hájili. Když arcibiskup Brus si vymohl na císaři Rudolfu II., aby mu přenechal správu far na státních královských, nařídil r. 1595 arcibiskup Zbyněk Berka z Dubé hejtmanovi křivoklátskému, aby na panství dosazoval jen kněze katolické. Hejtmanovi Prohloferovi nezbylo než sdělit, že nad městy Unhoštěm a strašecím moci nemá, že ta se řídí sama, a odedávna mají kněze podobojí. Když r. 1603 zemřel v Unhošti kněz podobojí Jiřík Crpinus, žádal hejtman arcibiskupa, aby jim dal kněze podobojí, "poněvadž tam takový odedávna byl".

Druhé výročí se týká školy, která měla v roce 1379 za rektora Petra z Mnichova Hradiště. Škola zde však existovala již dříve. Jubileum jistě vzácné. Třetím výročím je privilegium města Unhoště z 15. 5. 1489, kterým Vladislav II. udělil městu erb, týdenní a výroční trhy, právo várečné i právo zápisů do vlastních knih gruntovních. Pro naše heraldiky bude snad zajímavý text o udělení erbu: "..... také dáváme jim erb, na kterémžto erbu v modrém poli jelen se zlatými rohy, oboječek zlatý na hrdle maje, přirozené barvy a srsti, vycházející z křovin zelených, kteréhož jelena jedné nohy zadní a noh púl též viděti jest. Kterýžto erb mají a budou moci nésti na praporcích i také na jiných potřebách namalovaný a také aby mohli jmenovaný erb na pečeti téhož městečka též nésti a míti a tou pečeti zeleným voskem budou moci pečeti všecy své potřeby, což jim koli potřebí bude." Úplný text listiny je ve Zprávách přetištěn z Monografie města Unhoště od Fr. Melichara z r. 1888, k jehož jménu se vlastivědné muzeum v Unhošti hrdě hlásí.

El.

Redakce GH - Listů děkuje upřímně členu GHSP, p. Josefu Wisingerovi za občetavou práci s kompletací a rozesláním GH - Listů, kterou je nucen přerušit. Doufáme, že je to jen na krátko.

PÁTRÁ SE PO :

LOCK (Log, Login von Netky), majitel tvrze v Týnci/Labem v 16. resp. pozdějším století. Údaje o rodu hledá Ant. Šebelka, Týnec/Labem, knihovník.

PEDUZZI též Beduzzi, Petucij, Peducij, Pedutcy, Peduci, Peduzy, Peditius aj. Hledám nositele jména v Čechách, hlavně v Benešově v 18. a 19. století a potom v Praze. Zvláště :

- a) křestní zápisy Michala Peduzy a Anny Brzezowské, oddaných r. 1707 v Benešově,
- b) zápisy o narození, sňatku a umrtí Václava Peducy, zaměstnance v tabákové továrně v G. Jeníkově v letech cca 1793-1798, resp. o jejich potomcích.
- c) křestní zápis Frantze Peducyho, nar. kolem 1774, oddaného 10.8.1800 v G. Jeníkově s Kateřinou Krenkovou.

G - H

Listy Genealogické a heraldické společnosti v Praze

Vycházejí ve volných lhotách pro interní potřebu členů společnosti

Řídí odpovědný redaktor Dr Vlad. J. Sedlák, Praha 5, Ostrovského 29 s redakční radou: Dr Ing. V. Elznic, Ing. V. Gentner, Ing. J. Musil, Dr V. Palivec, J. Prusík, J. Vrba

